

REFLECȚII ASUPRA OBIECTULUI INFRAȚIUNII DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

Vitalie IONAȘCU,

lector-superior universitar la Catedra „Științe polițieneste și socioumane” a Academiei „Ștefan cel Mare”, doctorand

SUMMARY

The Object makes an indispensable element of a crime. No unlawful act cannot be conceived or incriminated without being based on the object component. Knowing the object of the domestic violence crime is important for the correct qualification of the offense, that establishes an understanding about the value and social relations based on family support and protection, development and strengthening of family members solidarity, friendship, affection and moral and material assistance, these aspects having the decisive importance on the emergence of the offense.

Keywords: domestic violence, object, values, social relationships, family, help, protection, care, health, life

REZUMAT

Obiectul constituie un element indispensabil al componenței de infracțiune. Nicio faptă ilicită nu poate fi concepută sau incriminată fără ca să aibă la bază obiectul împotriva căruia este îndreptată. Cunoașterea obiectului infracțiunii de violență în familie este importantă pentru calificarea corectă a faptei ilicite, fiindcă prin intermediul lui se ajunge să se cunoască valoarea și relațiile sociale referitor la ocrotirea și sprijinirea familiei, dezvoltarea și consolidarea solidarității familiale bazate pe prietenie, afecțiune și întrajutorare morală și materială a membrilor familiei, care formează obiectul nemijlocit, având o importanță decisivă pentru apariția infracțiunii.

Cuvinte-cheie: violența în familie, obiect, valori, relații sociale, familie, ajutor, protecție, ocrotire, sănătate, viață

Introducere. *Analiza obiectului infracțiunii este unul dintre punctele-cheie în examinarea juridico-penală a oricărei componente de infracțiune, fapt ce ne permite să oferim o apreciere juridică faptei criminale și o calificare justă.*

Toate relațiile pe care le apără legea penală și sînt încălcate ca urmare a săvîrșirii infracțiunii, în teoria și practica dreptului penal constituie obiectul infracțiunii. Legea penală nu prevede nicio infracțiune prin lipsa obiectului de atentare [1, p. 73].

În teoria dreptului penal s-a identificat o clasificare ierarhizată a obiectelor infracțiunii, după cum urmează:

- obiect general;
- obiect generic (de grup);
- obiect nemijlocit (de bază și secundar);
- obiect material.

Obiectul general al infracțiunii îl constituie valoarea socială și relațiile sociale privitoare la aceasta, apărute de legea penală prin incriminarea faptelor care aduc atingere ori le pun în pericol [2, p. 74].

Anume obiectul general ne dă posibilitate de a determina conținutul social-politic al dreptului penal, să stabilim caracterul faptelor

săvîrșite și, în unele cazuri, să deosebim infracțiunile de alte încălcări de lege [1, p. 75].

În art. 2, alin. (1) Cod penal (CP) al RM sînt enumerate principalele valori ocrotite de legea penală, care sînt: persoana, drepturile și libertățile persoanei, proprietatea, mediul înconjurător, orînduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept [3]. Acestea reprezintă obiectul general de atentare al tuturor infracțiunilor prevăzute de Codul penal, inclusiv al violenței în familie.

Metode utilizate și materia-

le aplicate. În contextul studiului efectuat au fost utilizate un șir de metode de cercetare, precum ar fi: *metoda analizei*, care a constatat în examinarea doctrinei juridico-penale referitoare la obiectul infracțiunii; *metoda sistemică*, adică punerea în vizor a premiselor istorice ce au stat la baza incriminării infracțiunii de violență în familie; *metoda comparativă*, care reflectă studiul comparativ al legislațiilor penale în materia incriminării infracțiunii de violență în familie; *metoda logică*, adică aplicarea regulilor și categoriilor logicii juridice la interpretarea normelor dreptului pozitiv

Materialele folosite sînt: legislația Republicii Moldova în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, doctrina juridică națională, studii și manuale.

Rezultate obținute și discuții. Pentru realizarea scopului propus, pornim de la ideea precum că obiectul general al infracțiunii de violență în familie îl constituie ansamblul de relații sociale, proclamate și apărute de legea penală [3], a căror existență și desfășurare

normală sînt condiționate de ocrotirea ordinii de drept a Republicii Moldova.

Deoarece orice faptă prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, întotdeauna cauzează o anumită daună valorilor sociale, obiectul general este unic pentru toate infracțiunile.

Obiectul generic, comparativ cu cel general, are un caracter mai restrîns. Acesta este constituit dintr-un cumul de relații sociale referitor la ocrotirea și sprijinirea familiei, dezvoltarea și consolidarea solidarității familiale, bazate pe prietenie, afecțiune și întraajutorare morală și materială a membrilor familiei, care la rîndul său constituie și un obiectiv național. Violența manifestată între membrii aceleiași familii afectează grav existența acesteia, determinînd frecvent destrămarea ei.

Familia constituie cea mai consistentă și funcțională formă de comunitate umană care, prin funcțiile sale extrem de importante, contribuie la întărirea spiritului de solidaritate socială a membrilor oricărei societăți. Dincolo de funcțiile ei de reproducere biologică și socială, orice familie normală și funcțională asigură socializarea descendenților, oferă continuitate structurilor sociale și modelelor culturale ce caracterizează o anumită societate și, nu în ultimul rînd, permite membrilor ei evitarea agresiunilor existente în spațiul public și constituirea unei vieți cu adevărat comunitare, într-un spațiu privat, caracterizat de relații primare, afectivitate, protecție și siguranță personală. În mod evident, funcționalitatea grupului familial depinde, în cea mai mare măsură, de funcționalitatea vieții sociale, pe care o poate influența la rîndul său. De aceea, orice problemă care afectează familia este dependentă de problemele societății, pe care le amplifică. Violența din cadrul familiei nu este altceva decît

produsul unei violențe generalizate la scară socială, reproducînd tendințele de creștere a agresiunilor în societate. Totodată, violența în familie are un impact puternic asupra violenței sociale, amplificînd posibilitatea de reacție agresivă a membrilor atunci cînd se află în diferite situații de criză ori de conflict [4, p. 14].

Efectele profund dăunătoare ale violenței între membrii familiei, atît pentru aceștia, cît și pentru societate în ansamblul ei, precum și recrudescența unor asemenea acte de violență au impus, ca o necesitate de prim ordin, prevenirea și combaterea violenței și prin mijloacele specifice legii penale. Exprimată în corecții aplicate minorilor, în limitarea independenței soției sau a soțului, în nerespectarea drepturilor, sentimentelor, opiniilor, expectanțelor soției sau ale soțului, în violența între frați, în abuzul asupra membrilor vîrstnici ai familiei etc. [5].

De altfel, obiectul generic este anume criteriul pe care s-a bazat legiuitorul în procesul sistematizării infracțiunilor în capitole, ținînd să grupeze toate relațiile sociale omogene ce țin de ocrotirea uneia și aceleiași valori.

Componenta infracțiunii de violență în familie este inclusă în Capitolul VII „Infracțiuni contra familiei și minorilor” al Părții Speciale din Codul Penal, fiind prevăzută la art. 201¹ al acestuia. Însăși denumirea capitolului indică asupra faptului că obiectul juridic generic al infracțiunii date îl formează relațiile sociale care asigură drepturile și interesele familiei și ale minorilor.

Pentru prima dată legiuitorul a întrunit infracțiunile contra familiei și minorilor într-un capitol aparte în actualul Cod penal. Potrivit Constituției Republicii Moldova, familia, maternitatea (mama) și copilăria (copilul) se află sub ocrotirea sta-

tului [6, art. 48, 49 și 50]. Această ipoteză corespunde pe de-a-ntregul principiilor dreptului internațional în acest domeniu.

O definiție larg cuprinzătoare a familiei este cea dată în preambulul Convenției ONU privind drepturile copilului: „(...) unitatea fundamentală a societății și mediul natural pentru creșterea și bunăstarea tuturor membrilor săi, și în mod deosebit copiii, trebuie să beneficieze de protecția și de asistența de care are nevoie, pentru a putea să joace pe deplin rolul său în societate” [7, p. 55].

În conformitate cu alin. (3) art. 16 din Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 [8], alin. (1) art. 23 din Pactul internațional despre drepturile civile și politice din 1966 [9], precum și alin. (1) art. 48 din Constituția Republicii Moldova [6], familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului. În Convenția cu privire la Drepturile Copiilor este prevăzută responsabilitatea statului de a-i asigura copilului ocrotirea socială și să-i fie create condiții decente pentru o dezvoltare fizică și psihică normală într-un mediu social sănătos [10].

Familia, ca instituție de bază a societății, are un caracter complex, cu forme și funcții multiple.

Fiind obiect de cercetare a mai multor științe, noțiunea de *familie* poate avea multiple noțiuni. În jurisprudență, ea este definită sub două aspecte: din punct de vedere sociologic și din punct de vedere juridic [11, p. 99].

În *sens sociologic*, familia – ca formă specifică de comunitate umană – desemnează grupul de persoane unite prin căsătorie, filiație sau rudenie, care se caracterizează prin comunitate de viață, interese și întraajutorare. În sociologie de asemenea există o clasificare importantă a familiei, al cărui criteriu este pre-

luat de legiuitorul nostru la atribuirea după categorii a membrilor de familie prevăzută. Acesta este criteriul locuinței, conform căruia distingem familie de rezidență, în condiția conlocuirii [3, art. 133¹, lit. a) și 12, art. 3, alin. (2), lit. a)], ce desemnează persoanele care locuiesc în aceeași casă și desfășoară unele activități economico-gospodărești, și familia de interacțiune, în condiția locuirii separate [3, art. 133¹, lit. b) și 12, art. 3, alin. (2), lit. b)], care desemnează persoanele între care există relații de căsătorie, precum și copiii lor.

În sens juridic, familia desemnează grupul de persoane între care există drepturi și obligații care izvorăsc din căsătorie, rudenie, adopție, precum și din alte raporturi asimilate raporturilor de familie [11, p. 32].

Aceste două noțiuni ale familiei – cea sociologică și cea juridică – în mod obișnuit se suprapun, însă sînt situații în care această coincidență nu există. Spre exemplu, în cazul desfacerii căsătoriei prin divorț, relațiile în sens sociologic încetează, deoarece între soți nu mai există o comunitate de viață și de interese. Însă între copil și părinte se păstrează relația juridică, care se manifestă prin dreptul copilului de a primi întreținerea și educația de la părintele care locuiește separat de el, de a-i purta numele de familie primit prin stabilirea filiației etc.

Legislația în vigoare nu dă o definiție unică a familiei și a membrilor ei, definiție ce ar putea fi folosită oricînd. Poate aceasta e și rațional, deoarece familia formează obiect de reglementare în domeniul de aplicare a unor legi speciale și de aici și sensurile speciale ale familiei. De exemplu, legislația fiscală [13, art. 5, alin. (12), lit. a)] subliniază că membri ai unei familii sînt: soția sau soțul contribuabilului, părinții contribuabilului, copiii contribuabilului și soții sau soțiile

lor, bunicii contribuabilului, nepoții sau nepoatele contribuabilului și soțiile sau soții lor, frații și surorile contribuabilului și soțiile sau soții lor, străbunicii contribuabilului, strănepoții contribuabilului și soții sau soțiile lor, frații și surorile părinților contribuabilului și soțiile sau soții lor, nepoții sau nepoatele contribuabilului de pe frate sau soră și soțiile sau soții lor, frații și surorile bunicii contribuabilului și soțiile sau soții lor, copiii fraților și surorilor părinților contribuabilului și soțiile sau soții lor, copiii nepoților sau nepoatelor contribuabilului de pe frate sau soră și soții sau soțiile lor, precum și persoanele enumerate din partea soției sau soțului contribuabilului. Potrivit Codului civil [14, art. 1433, alin. (1) lit. b)], cercul moștenitorilor legali este foarte mare, cuprinzînd soțul supraviețuitor, descendenții, ascendenții și rudele în linie colaterală pînă la al IV-lea grad inclusiv.

Obiectul juridic generic ne-a dat posibilitatea să distingem specificul infrafracțiunilor contra familiei și minorului de celelalte infrafracțiuni, pe cînd obiectul special ne va permite să delimităm infrafracțiunea de violență în familie din sistemul infrafracțiunilor contra familiei și minorilor.

Deși obiectul juridic generic al componenței analizate cuprinde, pe lîngă relațiile sociale cu privire la protecția familiei, și relațiile sociale cu privire la protecția minorului, prin norma prevăzută la art. 201¹ CP al RM, acesta nu se bucură de o protecție privilegiată.

Menționăm că minorul, deși este predispus față de alți membri ai familiei a fi victimă a actelor de violență în familie, acesta este protejat doar prin prisma calității sale de membru al familiei. În acest sens enunțăm art. 133¹ CP al RM, care prevede că prin *membru de familie* se înțelege:

a) *în condiția conlocuirii*: per-

soanele aflate în relații de căsătorie, de concubinaj, persoanele divorțate, persoanele aflate în relații de tutelă și curatelă, rudele lor pe linie dreaptă sau colaterală, soții rudelor;

b) *în condiția locuirii separate*: persoanele aflate în relații de căsătorie, copiii lor, inclusiv cei adopțivi, cei născuți în afara căsătoriei, cei aflați sub curatelă [3, art. 133¹ și 12, art. 3, alin. (2)].

Obiectul juridic nemijlocit al infrafracțiunii îl constituie relațiile sociale din cadrul familiei, a cărei existență și dezvoltare este condiționată de comportarea umană a membrilor de familie, astfel încît să nu prejudicieze dezvoltarea fizică, psihică și morală a altor membri ai familiei.

Realizarea dreptului uman la viață familială fără violență sînt reglementate în conformitate cu următoarele principii: „egalitate în drepturi a soților în familie, sprijin reciproc moral și material, fidelitate conjugală, prioritate a educației copilului în familie, manifestarea grijii pentru întreținerea, educația și apărarea drepturilor și intereselor membrilor minori și ale celor inapți de muncă ai familiei, soluționare, pe cale amiabilă, a tuturor problemelor vieții familiale, inadmisibilitate a amestecului deliberat în relațiile familiale, liber acces la apărarea, pe cale judecătorească, a drepturilor și intereselor legitime ale membrilor familiei” [15, art. 2 alin. (3)].

Obiectul juridic nemijlocit al infrafracțiunii de violență în familie este unul complex, fiind constituit dintr-un *obiect juridic principal* și dintr-un *obiect juridic secundar*. Obiectul juridic principal al infrafracțiunii îl formează relațiile și valorile sociale împotriva cărora această se îndreaptă și care sînt apărute prin incriminarea acțiunii principale din cadrul infrafracțiunii complexe. Obiectul juridic secundar al infrac-

țiunii îl constituie relațiile și valorile sociale împotriva cărora aceasta se îndreaptă și care sînt apărute prin incriminarea acțiunii adiacente din cadrul infracțiunii complexe.

Această clasificare se face nu în funcție de importanța obiectului infracțiunii, ci în funcție de legătura lui cu obiectul juridic generic al infracțiunilor ce constituie grupul respectiv. Din acest punct de vedere, susținem opinia lui Frolov E. A., potrivit căreia obiectul juridic principal îl formează „relațiile sociale, pe care legiuitorul, în procesul de creare a normei juridice, a urmărit să le pună sub ocrotirea legii penale” [16, p. 83].

În cazul violenței în familie, în pericol real de a li se cauza atingere sînt puse și relațiile sociale cu privire la sănătatea fizică și psihică a persoanei, în special a membrului de familie, ba mai mult ca atît – și relațiile sociale cu privire la patrimoniul acestor persoane. Aceasta rezultă chiar din dispoziția legală care incriminează actele de violență în familie: „acțiunea sau inacțiunea intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei, care a provocat suferință fizică, soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, suferință psihică ori prejudiciu material sau moral” [3, art. 201¹, alin. (1)].

Deci aceste relații vor constitui obiectul juridic secundar. În art. 201¹, alin. (3) CP al RM, obiectul juridic secundar constituie relațiile sociale cu privire la viața persoanei.

Prin prisma dreptului comparat, putem menționa că în legislația spaniolă și cea suedeză, care incriminează la fel printr-o normă specială această infracțiune, sănătatea fizică și psihică a persoanei nu constituie obiect juridic secundar a acestei infracțiuni, astfel încît în cazul aplicării actelor de vi-

olență, în mod obișnuit (amintim că prin modul obișnuit de realizare a actelor de violență se înțelege aplicarea repetată a acestora) asupra membrilor de familie care se soldează cu urmări prejudiciabile aduse sănătății fizice sau psihice, sau decesul victimei, acestea vor fi calificate în concurs cu infracțiunile contra persoanei, respectiv contra vieții [17, p. 188].

Astfel, constatăm ca atît componenta prevăzută de legislația spaniolă, cît și cea suedeză are doar obiect juridic principal, adică relațiile sociale cu privire la viața familială fără violență.

Reieșind din faptul că aplicarea formelor de violență, ca metodă de realizare a violenței în familie, presupune o influențare nemijlocită infracțională asupra corpului victimei, în asemenea ipoteză, infracțiunea de violență în familie are și un obiect material. Obiectul material al infracțiunii îl formează acea entitate materială asupra căreia se îndreaptă influențarea nemijlocită infracțională, prin al cărei intermediu se aduce atingere obiectului juridic al infracțiunii.

Deci, valoarea socială ocrotită prin prisma art. 201¹ CP al RM se proiectează într-o entitate materială, care constituie corpul victimei, astfel că vătămarea relațiilor sociale are loc prin intermediul acestei entități.

Concluzii. Așadar, obiectul constituie un element indispensabil al componentei de infracțiune. Nicio faptă ilicită nu poate fi concepută sau incriminată fără ca să aibă la bază obiectul împotriva căruia este îndreptată.

Cunoașterea obiectului infracțiunii de violență în familie este importantă pentru calificarea corectă a faptei ilicite, deoarece prin intermediul lui se ajunge să se cunoască valoarea și relațiile sociale referitor la ocrotirea și sprijinirea familiei, dezvoltarea și consolidarea solida-

rității familiale bazate pe prietenie, afecțiune și întraajutorare morală și materială a membrilor ei, care formează obiectul nemijlocit, avînd o importanță decisivă pentru apariția infracțiunii.

Recenzent:
Albert ANTOCI,
doctor în drept,
șef adjunct al Catedrei „Științe
polițienești și socioumane”

Referințe bibliografice

1. Borodac A. ș. a. Drept penal. Chișinău: Știința, 1994, 368 p.
2. Ungureanu A. Drept penal român. București: Lumina Lex, 1995.
3. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 72-74 din 14.04.2009.
4. Rădulescu S. M. Sociologia violenței (intra)familiale: victime și agresori în familie. București: Lumina Lex, 2001, 352 p.
5. Brînză S., Stati V. Drept penal. Partea specială. Volumul I. Chișinău: Tipografia centrală, 2011, p. 1062.
6. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994.
7. Culegere de acte normative. Drepturile familiei și copilului. UNICEF. Chișinău: Museum, 2001.
8. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10.12.1948. (Republica Moldova a aderat prin Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova nr. 217-XII din 28.07.1990). În: Veștile, nr. 8 din 30.08.1990, art. 223.
9. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966. (Ratificat de Republica Moldova prin Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova nr. 217-XII din 28.07.1990). În: Veștile, nr. 8 din 30.08.1990, art. 223.
10. Convenția internațională cu privire la drepturile copilului din 20.11.1989. (Republica Moldova a aderat prin Hotărîrea Parlamentului nr. 408-XII din 12.12.1990).
11. Filipescu I. Tratat de Dreptul Familiei. București: All Beck, 1996.
12. Legea Republicii Moldova

privind prevenirea și combaterea violenței în familie nr. 45 din 01.03.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 55-56 din 18.03.2008.

13. Cod fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24.04.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 25.03.2005, ediție specială.

14. Cod civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 82-86 din 22.06.2002.

15. Codul familiei al Republicii Moldova nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 47-48 din 26.04.2001.

16. Фролов Е.А. Объект уголовно-правовой охраны и его роль в организации борьбы с посягательствами на социалистическую собственность. Дис. на соиск. ученой степени доктора юрид. наук. Свердловск, 1971, 269 с. Citat de Visterniceanu E. Răspunderea penală pentru tâlhărie. Material metodicodidactic. Chișinău: Tipografia Centrală, 2006.

17. Hogaș D. L. Prevenirea și sancționarea violenței domestice prin normele dreptului penal. Iași: Lumen, 2010, 226 p.

LOCUL INCRIMINĂRII INFRAACȚIUNII DE SUSTRAGERE SAU EXTORCARE A SUBSTANȚELOR NARCOTICE SAU PSIHOTROPE ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Sergiu SECRIERU,
doctorand

SUMMARY

The offense of theft or extortion of narcotic or psychotropic substances is criminalized in art. 217⁴ of Penal Code of the Republic of Moldova, time expressing our concern legislature to prevent this harmful act through legal means. In this paper the author examines the place of the crime indictment in criminal law of the Republic of Moldova. In this respect, the author proposed a criterion for the classification of crimes against public health and social cohabitation, under which the offense was attributed to the category of things that create conditions or facilitates proper trafficking of narcotic or psychotropic substances.

Keywords: crimes against public health, crime against social coexistence, narcotic substances, psychotropic substances, theft, extortion

REZUMAT

Infraacțiunea de sustragere sau extorcare a substanțelor narcotice sau psihotrope este incriminată la art. 217⁴ Cod penal al Republicii Moldova, normă ce exprimă preocuparea legiuitorului nostru de a preveni această faptă prejudiciabilă prin mijloace juridico-penale. În prezentul articol este analizat locul de incriminare a acestei infraacțiuni în legislația penală a Republicii Moldova. În acest sens, autorul a propus un criteriu de clasificare a infraacțiunilor contra sănătății publice și conviețuirii sociale, în baza căruia această infraacțiune a fost atribuită la categoria faptelor care creează condiții sau facilitează traficează propriu-zisă a substanțelor narcotice sau psihotrope.

Cuvinte-cheie: infraacțiuni contra sănătății publice, infraacțiuni contra conviețuirii sociale, substanțe narcotice, substanțe psihotrope, sustragere, extorcare

Introducere. *Traficul de droguri reprezintă un fenomen infracțional ce comportă o amenințare gravă pentru sănătatea, siguranța persoanelor și a societăților în ansamblu din spațiul european. Tendințele vădite de globalizare a fenomenului, apariția pe piață a unor substanțe narcotice și preparate sintetice de o nouă generație creează consecințe grave pentru sănătatea publică.*

Utilizarea drogurilor este una din principalele cauze ale problemelor de sănătate și de deces care pot fi evitate, mai ales în rândul tinerilor.

În același timp, traficul ilicit de droguri reprezintă una dintre cele mai complexe probleme cu care se confruntă actualmente comunitatea internațională. În contextul realizării aspirațiilor de integrare europeană, Republica Moldova a inițiat un

proces amplu de dezvoltare și perfecționare a bazei normative antidrog, care este unul inerent pentru prevenirea și combaterea eficientă a acestui fenomen antisocial.

Un efect deloc neglijabil asupra politicii antidrog îl au normele juridico-penale, care printr-un mecanism ce le este propriu sînt chemate să prevină comiterea faptelor de pericole ce vizează traficul de droguri.

Prin modelările legislative ope-